

Nr 51.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckt motion om höjning av de skattefria beloppen för förmånstagare till livförsäkring m. m.

I en inom riksdagen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, I: 349 av herr *Ewerlöf* har hemställts, »att riksdagen måtte för sin del besluta om en sådan ändring i 12 § kungl. förordningen den 6 juni 1941 om arvsskatt och gåvoskatt att i nämnda paragraf angivna skattefria belopp om 15 000 och 1 500 kronor höjas till respektive 30 000 och 3 000 kronor».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i motionen framförda yrkandet, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Enligt 12 § förordningen den 6 juni 1941 om arvsskatt och gåvoskatt (nr 416) skall, om någon enligt lagen om försäkringsavtal insatts såsom förmånstagare till försäkring, såsom arvfallen egendom anses vad förmånstagaren vid försäkringstagarens död erhåller därigenom, att han får förfoganderätten över försäkringen eller, utan att sådan rätt förvärfvas, då fråga är om kapitalförsäkring, erhåller utbetalning på grund av försäkringen. Är förmånstagaren försäkringstagarens make, skall dock enligt vanliga regler hänsyn tagas till skattefri andel, som tillkommer make.

Har livförsäkring tagits på försäkringstagarens eller hans makes liv samt skall premiebetalningen enligt avtalet vara fullgjord under en tid icke understigande tio år och har ej heller under något år erlagts premie, som uppgår till mer än en femtedel av sammanlagda beloppet av de premier som skolat erläggas, därest premiebetalningen lika fördelats på tio år från avtalets slutande, skall från värdet av vad som tillfallit någon i egenskap av förmånstagare såsom skattefritt avräknas ett belopp av 15 000 kronor. Härvid skall dock sammanläggning ske med vissa tidigare förvärv på grund av förmånstagareförordnande så att avdraget ej får överstiga 15 000 kronor sammanlagt för samtliga ifrågavarande förvärv.

För sjuk- och olycksfallsförsäkring gäller samma rätt till avdrag, som nyss sagts, oavsett hur premiebetalningen enligt avtalet skall fullgöras eller i verkligheten fullgjorts.

Från skattskyldighet, varom här är fråga, har fritagits förvärv av rätt till pension, som utgår på grund av pensionsförsäkring. Förvärv av rätt till livränta, som utgår på grund av annan försäkring än pensionsförsäkring, blir föremål för arvsbeskattning endast i den mån årsräntan på grund av

förmånstagareförordnande av samma person överstiger 1 500 kronor. Den skattefria årsräntan ersätter det ovannämnda skattefria avdraget å 15 000 kronor.

För andra förvärv på grund av förmånstagareförordnande än dem, vilka avses i 12 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt, skall enligt 37 § samma förordning gåvoskatt utgå. Beträffande skattefrihet och avdragsrätt gälla härvid samma bestämmelser som i fråga om arvsskatt. Skattskyldigheten inträder, då förmånstagaren erhåller förfoganderätt över försäkringen; dock inträder, där på grund av kapitalförsäkring utbetalning tidigare ägt rum till förmånstagaren, skattskyldighet för det utbetalade beloppet vid dess mottagande.

I den genom 1941 års lagstiftning upphävida *förordningen den 19 november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva* infördes år 1931 bestämmelser av i huvudsak samma innebörd som de ovan återgivna i fråga om beskattning av förmånstagareförvärv. Före 1931 års författningsändring hade förmånstagers förvärv varit helt skattefria. Vid införandet av beskattning å sådana förvärv stadgades sålunda skattefrihet vid kapitalförsäkring för ett belopp av 15 000 kronor under motsvarande förutsättningar, som alltså gälla enligt 12 § 1941 års förordning. Vidare undantogs rätt till livränta, som avsågs i 32 § 2 mom. a)—c) kommunalskattelagen i dess ursprungliga lydelse, samt annan livränta d. v. s. livränta, som inköpts mot engångsbelopp och icke utgjort tjänstepension, i den mån årsräntan icke översteg 1 500 kronor.

Under förarbetena till 1931 års bestämmelser framfördes från olika håll yrkanden att de skattefria beloppen skulle bestämmas annorlunda. Sålunda uttalade försäkringsföreningens sakkunnignämnd i remissutlåtande över en departementspromemoria i ämnet bl. a., att det skattefria beloppet i fråga om kapitalförsäkringar icke borde fastställas lägre än till 25 000 kronor, varå avkastningen avsevärt understeg det belopp, som vid inkomstskatt finge å dyrort avdragas såsom skattefritt. Jämväl Svea hovrätt, statskontoret, ävensom länsstyrelserna i Stockholms samt i Göteborgs och Bohus län tillstyrkte en höjning av det skattefria kapitalbeloppet till 25 000 kronor. Vissa myndigheter ifrågasatte å andra sidan en sänkning av beloppet. Departementschefen (prop. nr 211/1931) ansåg sig bl. a. av statsfinansiella skäl ej böra frångå i departementspromemorian föreslagna 15 000 kronor. I propositionen hade icke upptagits något förslag om ett skattefritt belopp för annan livränta än den, som avsågos i 32 § 2 mom. a)—c) kommunalskattelagen och som föreslogos helt skattefria. I de fall, där livränta inköpts mot engångsbelopp och icke utgjorde tjänstepension, skulle alltså kapitalvärdet i sin helhet bliva föremål för skatt. Under bevillningsutskottets behandling av ärendet inkom emellertid direktionen för Allmänna änke- och pupillkassan med en skrivelse, vari fästes uppmärksamhet på vissa från kassans synpunkt mindre tilltalande verkningar, som förslagets genomförande i denna del skulle få med avseende å kassans pensionstagare. Bevillnings-

utskottet (bet. nr 38/1931) ansåg det ur billighetssynpunkt lämpligt att i anledning av kassans framställning föreslå, att skattefrihet medgäves för visst årsbelopp av livränta grundad på engångspremie. Såsom skäligt beskattningsfritt belopp ansåg utskottet sig böra föreslå 1 500 kronor eller så stor del av livräntans årsbelopp, som jämlikt 67 § utsökningslagen vore fri från utmätning. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Genom införandet av 1941 års förordning om arvs- och gåvoskatt överflyttades från gåvobeskattningsens till arvsskattens område ifrågavarande regler om beskattning av förmånstagareförvärv, såvitt dessa regler avsågo förvärv, som tillfallit vederbörande vid försäkringstagarens död. Under förarbetena hade dock icke från något håll ifrågasatts ändring av ifrågavarande skattefria belopp, vilka sålunda upptogos oförändrade till 15 000 respektive 1 500 kronor.

I 1944 års allmänna skattekommittés betänkande med förslag till ändrade bestämmelser angående beskattning av livförsäkringsanstalter och livförsäkringstagare m. m. (SOU 1948: 22) föreslogos vissa ändringar i förordningen om arvsskatt och gåvoskatt. I samband därmed anförde kommittén bl. a. följande:

Enligt de för kommittén utfärdade direktiven åligger det kommittén att företaga en allmän översyn jämväl av förordningen om arvsskatt och gåvoskatt samt förordningen om kvarlåtenskapsskatt. Ehuru det torde vara uppenbart att i nämnda förordningar finnas åtskilliga inadvartenser beträffande de bestämmelser, som beröra livförsäkring, har kommittén i detta sammanhang till behandling upptagit endast vissa bestämmelser, vilka sammanhånga med de av kommittén föreslagna ändringarna i fråga om inkomst- och förmögenhetsbeskattningsen, jämte vissa andra punkter, där ett starkt behov av ändring föreligger. Kommittén har för avsikt att senare företaga en allmän översyn av bestämmelserna i arvsskatteförordningen, därvid kommittén får tillfälle att återkomma till de inadvartenser, vilka nu icke upptagas till behandling. Ett av de spörsmål, som kommittén härvid kommer att särskilt uppmärksamma, gäller det förhållandet, att för åtnjutande av visst skattefritt avdrag vid förmånstagareförvärv av kapitalförsäkringar uppställts vissa villkor, medan sådana villkor icke uppställts för rätt till skattefritt avdrag i fråga om andra livränteförsäkringar än pensionsförsäkringar.

I proposition nr 93/1950 med förslag till ändrade regler för inkomstbeskattning av försäkringstagare anförde departementschefen bl. a. följande:

Såsom kommittén framhållit torde i förordningarna om arvsskatt och gåvoskatt samt om kvarlåtenskapsskatt finnas vissa inadvartenser beträffande beskattningen av försäkringar. Kommittén har i detta sammanhang endast delvis upptagit dessa frågor till behandling. En fortsatt översyn av bestämmelserna rörande arvs-, gåvo- och kvarlåtenskapsbeskattningsen torde därför böra ske för att bland annat i förevarande avseende åstadkomma mera tillfredsställande bestämmelser än de nuvarande. Vid sådant förhållande torde för närvarande icke böra vidtagas annan författningsändring än att 12 § fjärde stycket förordningen om arvsskatt och gåvoskatt gives den ändrade lydelse som följer av vad jag tidigare förordat skola gälla i fråga om

inkomstbeskattningen av försäkringar. I enlighet härmed bör denna paragraf ändras så, att den i sista stycket omförmälda skattefriheten för rätt till livränta, som avses i 32 § 2 mom. a)—c) kommunalskattelagen, kommer att i stället avse rätt till pension som utgår på grund av pensionsförsäkring.

I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 49 uttalade 1950 års bevillningsutskott — i anslutning till vad departementschefen anfört — att lagstiftningen i fråga om arvs-, gåvo- och kvarlåtenskapsbeskattningen av livförsäkringstagare icke vore tillfredsställande. Utskottet framhöll för sin del, att en omarbetning av ifrågavarande beskattningsregler vore av behovet starkt påkallad och av brådskande natur.

I den förevarande motionen har erinrats om att penningvärdet sedan år 1931 minskat till jämnt hälften. Det vore alltså uppenbart, att de ifrågavarande beloppen numera alls icke avspeglade den värdering av å ena sidan statsfinansiella och å andra sidan sparfrämjande synpunkter, som legat till grund för riksdagens ställningstagande vid bestämmelsernas införande.

Det framstode redan i och för sig såsom motiverat och skäligt att den snedvridning av riksdagens beslut, som genom den ekonomiska utvecklingen uppkommit, undanröjdes och att den en gång gjorda avvägningen mellan olika intressen återställdes genom att beloppen höjdes till 30 000 respektive 3 000 kronor. Men även andra starka skäl talade för en sådan höjning.

Det vore ett av erfarenheten såväl inom Sverige som utomlands styrkt faktum att livförsäkringsbeloppen i tider av sjunkande penningvärde, livförsäkringsbolagens strävanden till trots, icke höjdes i takt med penningvärdeförsämringen. Det låge såväl i det allmännas som de enskildas intresse, att livförsäkringar å någorlunda tillfredsställande belopp funnes. Den ifrågasatta lagändringen skulle vidare verksamt stimulera livförsäkringssparandet och därigenom få en inflationshämmande effekt. Det hade redan många gånger framhållits, att denna form av sparande vore särskilt värdefull just ur denna synpunkt och oftast innebure ett nysparande. Det förtjänade i detta sammanhang uppmärksammas, att den föreslagna arvsskattefriheten å högst 30 000 kronor skulle gälla endast för försäkringar med en avtalad premiebetalningstid av minst 10 år.

Eftersom den ifrågasatta lagändringen icke åsyftade annat än ett återställande av den intresseavvägning, som riksdagen en gång funnit skälig, vore det strängt taget en ovidkommande fråga vad ändringen kunde väntas medföra i utebliven arvsskatt. I den mån man kunde uppskatta detta belopp bleve det endast ett uttryck för vad som på denna punkt i skattesystemet uttoges för mycket på grund av penningvärdeförskjutningen. En överslagsberäkning med vida säkerhetsmarginaler gäve emellertid vid handen, att detta skattebelopp sannolikt skulle vara av en storleksordning, som ur det allmännas synpunkt skulle vara helt betydelselös. För den enskilde åter skulle skattelindringen i det särskilda fallet kunna vara av stort värde.

Utskottet. Såsom arvfallen egendom anses i princip vid arvsbeskattningen vad förmånstagare till försäkring erhåller vid försäkringstagares död. Vissa undantag stadgas emellertid härifrån. Vissa kapitalförsäkringar äro sålunda skattefria till ett belopp av 15 000 kronor. Från skattskyldighet har helt fritagits förvärv av rätt enligt pensionsförsäkring. Rätt till annan livränta än som utgår på grund av pensionsförsäkring arvsbeskattas i den mån årsräntan på grund av förmånstagareförordnande av samma person överstiger 1 500 kronor.

I förevarande motion har hemställts, att ovannämnda belopp, 15 000 respektive 1 500 kronor, vilka fastställts år 1931, måtte — med hänsyn till penningvärdets fall under tiden från sagda år — höjas till 30 000 respektive 3 000 kronor. Motionären har framhållit bland annat, att det låge i såväl det allmännas som de enskildas intresse att livförsäkringar å någorlunda tillfredsställande belopp funnes. Enligt motionärens mening skulle en höjning av de skattefria förmånstagareförvärven till i motionen yrkade belopp utan tvivel utgöra en kraftig sporre till en bättre anpassning för livförsäkringskyddet efter det nya penningvärdet.

Utskottet är för sin del av samma mening som motionären, att dessa nominella värdegränser icke nu stå i överensstämmelse med det vid tillkomsten av desamma avsedda syftet. Mot de ifrågavarande bestämmelserna, vilka återfinnas i 12 § 1941 års förordning om arvsskatt och gåvoskatt, synas erinringar även ur andra synpunkter kunna göras. Sålunda frånräknas vid arvsbeskattningen icke något skattefritt belopp från utbetalning på grund av kapitalförsäkring som tillfaller arvinge eller testamentstagare, vilka icke tillika äro förmånstagare. Vidare ha såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen vissa villkor stadgats för skattelättnad i fråga om kapitalförsäkring, under det att förvärv av rätt till pensionsförsäkring utan inskränkning är undantagen från arvsskatt. Med hänsyn till bland annat sist anförda synpunkter förordade 1944 års allmänna skattekommitté, vars utredning och förslag lades till grund för 1950 års omläggning av försäkringsanstalters och försäkringstagares inkomstbeskattning, att förevarande författningsrum borde överarbetas. Departementschefen framhöll i propositionen i ämnet till 1950 års riksdag, att beskattningsreglerna i fråga om arv och gåva icke vore tillfredsställande i avseende å försäkringar. Samma års bevillningsutskott underströk i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 49 detta uttalande och ansåg, att en omarbetning av arvs-, gåvo- och kvarlåtenskapsbeskattningen av förmånstagare vore av behovet starkt påkallad och av brådskande natur.

Utskottet finner sig i beaktande av det nu anförda icke böra förorda omedelbara författningsändringar i anledning av föreliggande motion. Utskottet är nämligen av den mening, att beskattningsreglerna rörande försäkringstagare icke böra ändras provisoriskt utan givas en mera definitiv utformning. Såväl i försäkringstagarnas som i försäkringsanstalternas intresse måste ligga, att lagstiftningen på ifrågavarande område ej göres till föremål för ändringar tid efter annan. Utskottet vill därför för sin del förorda, att de av

motionären berörda spörsmålen utan dröjsmål upptagas till behandling i samband med en översyn av arvs- och gåvobeskattningen i fråga om förvärv av rätt till försäkring. I likhet med 1950 års riksdag finner utskottet, att en lösning av dessa beskattningsfrågor är av behovet starkt påkallad.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att motionen I: 349 av herr Ewerlöf om höjning av de skattefria beloppen för förmånstagare till livförsäkring m. m. måtte anses besvarad genom vad utskottet ovan anført.

Stockholm den 23 maj 1952.

På bevillningsutskottets vägnar:

FILIP KRISTENSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sjäodahl, Heüman, Franzon*, Gustaf Elofsson*, Velander, Falk, Ramberg, Niklasson, Spetz och Magnusson; samt

från andra kammaren: herrar Kristensson i Osby, Björklund*, Jonsson i Skedsbygd, Orgård, Sundström, Sjölin, Olofsson*, Strandh*, Kärrlander och Nilsson i Svalöv.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.